

Осман беше силен мъж, голям, пълен, висок мъж, а бе търговец мъж

Папан, р. 1966

Аз се казвам Папан и съм от Добринище там съм живял де, моите родители бяха от Якоруда, после се преместихме в Банско. Аз имам много братя и сестри, общо 8 деца сме. Живеехме в една стая и бяхме много бедни, без никакви удобства, много малко си играехме, повече работехме на нивите, на сеното, правехме бали с краката, имахме специално дървено сандъче четвъртито и там слагехме сеното и две деца вътре да го мачкат и го връзвахме със сезал и като бяха готови си оставяхме колкото е нужно за нашия добитък, а пак другото го продавахме и така живехме. Слагехме отвънка един голям казан , под него 3 големи камъни, палихме огън, да се сгрее водата и влизахме във външната тоалетна да се къпеме или пък впрегахме каруците и отивахме на едно поточе или на обща баня. Вечерта си кладехме огън отвънка, взимахме музикалните инструменти, пеехме, а момичетата танцуваха, за да ги харесат момчетата, състезаваха се на ключек. Аз се ожених на 23 години, баща ми, лека му пръст, ми купи жена, първата ми жена, тогава аз бях на 18, след това втората ми, бях на 23 и с нея съм и до сега. Имам от нея три деца - две момичета и едно момче и имам четирима внуци.

Сега ще ти разкажа за моя чичо, който се казва Гулия, той беше на баща ми по-големия му брат, а турското му име беше Осман, той се занимаваше с жълтици, с една дума беше търговец на жълтици и на добитък, а пък жена му беше Мажирка или и казваха Белуна. Бяха хубаво семейство, имаха много деца, около шест мъжки деца и четири момичета, общо десет деца. Осман беше силен мъж, голям, пълен, висок мъж, а бе търговец мъж, носеше се винаги с кожено яке и кожена шапка, преди се казваше кепе, неговите мустаци бяха тънки като на Хитлер, ама беше много умен мъж. Един път отидохме в колибите да продадем едни коне с него и на връщане минахме от Якоруда и като беше много късно, той ни спря у тях да спиме с баща ми. Иначе имаше той много пари, един куфар с пари, ама седеше в колибите, нищо не е постигнал, макар да имаше много пари.

Моят баща имаше една сестра женена в Разлог, името и беше Бужука, женена за Карата, и той много обичаше да лъже. Баща ми беше от племето Мура. Та Кара разправяше на Гулията за неговото куче как Пан-Пун, как му духаше на меха, защото той правеше тумбелеци и че кучето му помагаше, да ги направи, духаше му, за да направи тия звънци. Та като се разсърди Голията или Осман, та го удари с крака си и му каза „Ти мене за какво ме смяташ, на баща ти стария кокал да гние, ти мене за балама ли ме смяташ, че кучето ще ти духа два часа, да направиш тумбелеци.“ Пак той се кълнеше върху децата си „А бе ,Кичо, да ми умрат децата, кафе му купувам на кучето си Пан-Пум и то седи с мене да ми помага да направиме по бързо, то с мене говори, даже ми се смее, спуква се от смях кучето, не лъжа, ела виж, ако не ми вярваш, не ме бий, моля ти се, след като говоря истината. Кичо, той така му викаше като уж уважение, след като беше по-голям от него. Даже ми казва така кучето „Слушай, Кара, кво ще правим ние сутринта с тебе, сутринта като станеш, ще ми сипеш вода, да си измия лицето, да запалиме по една цигара, да запалиме с тебе и ще отидеме при ковачницата да почнем да работиме. А Кара имаше 10 деца, много деца, а жена му Бужука взе една циганка от Разлог и я кара в Якоруда, да я покаже на майка си. „Беля да я вземе, веднага да я махнеш от тука!“, каза майка й. „Защо – казва- циганка, а вие не сте ли и вие такива?“ Е ние се разделяме на курбати и цигани. Цигани са тия, който не знаят ромския език, а курбатин е тоя, който знае ромски език. А циганката се казваше Седефка, а прякорът и беше тукманик. Старата я гонеше от колибата, не я искаше. Те с Бужуката бяха големи приятелки, а баща и казваше “Е, ти ми докара още една жена“ и той беше откачил старият да се ожени за Седефката. Пък Осман стана, взе да вика върху стария „Стига, ти да не си млад, та ще ми вземеш Седефка“. И Османа и тая Бужука питат Седефката как я би старата и тя вместо да каже удари ми един тупаник, беше казала удари ми един тукманик. Та я взеха двамата и я ожениха за друг и така положението се беше оправило, иначе старият искаше още една жена да има по-млада от него.

Отидох на гости пак в Якоруда и другият брат на баща ми, Куртата, беше пратил от племенниците си, да ме викат, за да оправя зъба на един кон, той винаги ме викаше, когато имаше някаква работа да му върша. Пък те с Османа имаха

дразги, не се обичаха много, макар и да са били братя. Куртата каза „Идете ми викайте Папането, само той може да оправи зъба на коня ми“. Защото пък той взе барут и беше сложил на зъба на коня и го запали и тоя кон щеше да го убие, за малко му беше да е мъртъв. Та каза на жена му Назифа „Иди да ми викнеш Папането, той се научил от своя свекър, като е бил зет във Велинград, да направя зъби. И аз отидох в аптеката, та купих калиев преганат, да направим зъба на коня, да не личи, че е стар, за да може да го продаде. Та имаше и друг по обикновен кон и аз го питам „Рита ли тоя кон?“ и той ми отговори „Рита, да те ям и детето“. Та му казах „Сега ще видиш какво ще го направя, стой да видиш“. Взех едно въже, вкарах това въже от врата и предния му крак и го вързах, за да не рита и така го вързах за каруцата. Точно тоя момент идва Козилата и ме пита „Какво правиш Папане?“, пък Куртата взе да и вика „Не гледаш ли, оправя коня, прави го похубав, по млад“. Пък тя на него взе да крещи „Беля да те вземе, остаря и още не си се научил да оправяш конете, та викаш постоянно момчето то да ти ги оправя. И аз направих, нагласих коня, пък чичо каза на жена си Назифа „Детето оправи, нагласи коня, готов е да ида с него в колибите, да го продам. Стана рано и взе един гребен, реши коня, та дойде един помак и го продаде. „Колко години е?“, а той лъжеше „Коня не е мой, а на внучето и аз нямаше какво да правя и взех и го продадох“. Ама другия ми чичо Осман беше много по-силен от Куртата и Куртата много му завиждаше, защото другият беше с авторитет в Якоруда. Куртата има един син, който се казва Бучи, и старият хвана да го ожени за жена с едно око, на нея казваха „Корията“, тя се казваше Пука и старият и казваше така „Пуко, сутринта, като станеш, да ми налееш вода, да ида долу в колибите, кокошките всичките ще са мои“. И аз тогава се обадох „От къде ще минеш, чичо?“, а той ми каза „Чичовата, от долната страна ще мина от Бунцево, Конарско, от там ще мина.“ Пък аз взех да се майтапим с него и му казвах „Чичо, виж какво по добре обратната да направиш маршрута от Конарско, за да изкачиш Бунцево и ще слезеш точно тука в Якоруда.“ Така си направих майтап с него.

А също така той имаше две дъщери, който се казваха Джемиле, а другата се казваше Минка. Те бяха горе долу, а бе, те си бяха много по-малки от мене. Връщаха се от училище и нямаше какво да ядат, бяха много гладни, а баща им

отиде в колибите да кърпи печките на хората и го нямаше у тях и ако му паднеше нещо и да направи трампа с добитъка „Хай, чуй ся, Назифо - каза на жена си - този сутляш да го скриеш в мосата (така казваха на един рафт, където си криеха яденето, като чекмедже или като хладилник го използваша), да ама през това време баща ми и аз го чухме какво каза на жена си и как взе да се кълне „Тутакси да умре дъщеря ми, само някой да ми изяде сутляша, който ми помага за язвата, ще го убия. Сутляша взе жена му и го скри в мусата, тя го слагаше в една бяла тинжира с капак, а вратата на мусата беше направена от шперплат. И както вече ви казах, идват си дъщерите му гладни от училище и нямаше у тях никакво ядене сготвено. Вика ги татко да им даде ядене „Какво правите, бе момичета?“ ги пита той. Ами какво да правиме, чичо - отговаряха те - гладни сме, ама няма какво да ядеме. Кара ги в къщи да ядат, а след това ги кара в стаята на Куртата и ги пита „Искате ли да ядете сутляш?“, а те му казват „Разбира се искаме, чичо.“ И той взима синията (означава софра, която дума използваша по-старите роми), тя стоеше зад вратата закачена на едно въженце, много добре си спомням, и сложи им пред тях. Взе и тенджерата с сутляша и им даде да ядът. След това взе синията баща ми, избърса я и я остави на мястото си зад вратата, взе и тенджерата и я напълни с вода и я сложи на мястото на сутляша, а тенджерата беше бяла от харкума с капак.

И гледаш след половин час ето го Куртата се прибира от колибите и вика от далече „Пуко, умрях от горещина – и, хай, веднага пада от коня - ела да видиш колко много кокошки съм ти докарал, ела да видиш.“ И слиза вече, а пък към него тичат много хора, а бе голям циркаджия беше, щом слизаше от коня, веднага падаше долу и коня се дръпна, беше влязъл кракът му в самара, като се изплашил коня, не можах да го спрат, взе да влачи чичо ми и всички са се опитали да спрат коня, за да не го убие . Та като коня наближи близо до баща ми, той скочи върху коня и го спря, иначе татко беше виновен коня да го влачи, защото той удари с ръце и коня се беше изплашил, беше много лют татко ми. И като спря коня, той каза на жена си „Назифо, утрепа ме коня, кожи и кости станах, на парцали ме направи, ела да ме вдигнеш, за да ме прибереш вкъщи. Пуко, докарай ми гореща вода, не ме гледай, а действай!“ Тя влезе вътре и докара му хладка вода, която беше сложена да се стопли върху печката и като се изми и се успокои и каза

„Докарай ми синията ,Назифо!“ И седнаха да ядат и като свърши с яденето каза „Дай ми сутляша, който ми помага на гастрита, хем е вкусен, хем ми облекчава болката в корема, та вземи го сега и ми сложи да ям от него.“ Той много командваше жена си Назифа. Взе сутляша, та сложи пред него заедно с тенджерата и той и каза „Ама ми дай и голямата лъжица, да не ми дадеш малката, голямата лъжица искам, чу ли, та по бързо не се бави толкова много!“ И взе голямата лъжица, забърка вътре в тенджерата и какво да види, не неговия сутляш, а вода. Като откачи да вика, да крещи „Кой ми изяде сутляша, та дъщерите му дойдоха и казаха, че те изядоха от неговия хубав сутляш и тем подобни.

Едно време повечето бяха много луди глави. Мислеха ден за ден, не мислеха да правят къщи, да учат, те мислеха само да ядат най-хубавото ядене, да слушат най-хубавата музика и да женят децата си, това мислеха само. И както ви разправям Голията и Куртата се караха, не се обичаха. Когато пък отидох в Якоруда и Куртата ме покани пак у тях да оправям пак някой кон, като чу това чичо ми Голия прати хора да ме викат да ходя у тях. Пък у тях беше по хубаво, отколкото у Куртата, а той обичаше да яде мекици, ама независимо дали са горещи ,той ги ядеше. А пък другия, Голията, той ме посрещаше с кюфтета у тях, аз много обичах у тях да ходя на гости, хранеше ме много чичо ми. И Маржирката дойде и вика „Хайде, Папане, всички тебе чакаме!“ Вика ме като държеше и клатеше бастуна си, а аз в двора на Куртата се миех, за да отида да видя да оправя коня му, който имаше зазабица. И като ме викна старата и аз отидох у другия ми чичо и той ме пита „Какво ти сложи да ядеш тоя, където е гол, няма 2 лева в джоба си а се фука, пак мекици ли ти даде да ядеш?“ А аз му казах „Да, чичо, мекици ми даде, а бе, горещи-негорещи, той ги яде. „Как не го е срам да остави детето гладно, спокойно, синко, сега чичо ти ще те позоби малко, ама без да му оправяш коня, ако му оправяш коня, Охлио да умре, чу ли? Цината да умре, ако идеш да му оправяш коня на тоя циркаджия. И аз казах „Щом ти казваш чичо, няма да го направя, няма да ходя да му оправя коня“. „Чуващ ли ме, Белуно, стани ма, сложи скарата да печеш кюфтета на моя племенник“ А той ядеше още за закуска кюфтета и ме пита „Бира ли ще пиеш или сок ще пиеш, какво искаш да пиеш, само кажи и веднага пращам да ти купят, нали знаеш че чичо ти е силен мъж, каквото казвам,

това е, назад няма, моята дума нали знаеш, че тежи. Алио - това е неговия племенник- ела да слезеш долу на пазара, ще идеш у Каси Барямката да ни купиш сок, от тоя сок, той знае от кой сок обичам аз да пия, взимаш тая дамаджана от пет кила и я пълниш до горе.“ И той слезе и каза на Каси Барямката „Дядо ми Осман каза да му напълниш тази дамаджана от неговия сок“. Там правеха много хубав сок, вкусен, не както сега, пиеш, а няма никакъв вкус. А Касам Барямката беше джудже и слагаше два палета да продава, а жена му беше много голяма. А Касамката каза на Алио „Аз наистина знам какво пие дядо ти, той е сериозен и силен търговец, силен, а Шабан все свива газа, той е стиснат, ама другият е арабия. Може един път да слезе в Хоремага, ама всичките, колко и да сме, всичките до един ни черпи и всичките тичаха във Воденицата казваха „Осман е тука, Осман“ и той я затваряше тази кръчма и даваше на хората, който са вътре, ядене и пиене на корем на негова сметка. А другият ми чичо още ме чака, да му оправя коня, ама на мене пък ми беше добре при тоя. Куртата започна да праща Бойчо и други, за да ме викат да ида у тях, взе да трамбува на едно място напред-назад, а Белуна се подаваше от прозореца и казваше „Кажете на баща си, че Папунето от тука няма да мърда повече, никъде няма да го пуснеме да ходи, чичо му не го пуска, той го напи и никъде няма да ходи.

И Голията ми разправяше как у баща ми имаше две магарета, толкова хубави, като гоблени хубави. Мераклия е баща ти, направа една трампа - дава магарето, взима един кон и едно агне, силен джамбаз, там на широката поляна направи пазарлъка, а пък коня където взе от помака на кукурянки беше, а бе красота, ама на червени пулета, а бе, вие бяхте много малки тогава, не си спомняш ама много хубав кон, но и магаретата са били също хубави. А баща ти слагаше на коня мляко от неговата чаша да пие, много умен кон, той беше на четири години. Чичо ми Куртата ме караше да му помагам, да му върша работа, а пък Голиас ми даваше да ям и да пия, и ми разказваше такива стари истории, интересни неща и ми даваше на една възглавница да седя, и той да ми говори, и аз много го слушах с интерес. Разправяше ми как отиваше във Велинград при тия ганцуреци и бикиреци и ги скриваше в малкия им джоб. Викаше „Осман е един и един ще си остане, друг на негово място няма как да дойде, а във Велинград чак кмета го

познаваше“. Муне, кажи как бяхме в Конарско, как докарахме 40 телета, пък Белуна му каза „Кичо, не ги докара ти, а аз ги докарах“. Наистина тя беше първата търговка, 40 телета свали сама жена, силна като мъжа си, от Конарско и Бунцево, от всички колиби събра тези телета и ги нахрани, напои по пътя, та я беше видял един помак и каза на Цината „Идете да причакате майка си, че ви кара 40 телета, идете да посрещнете вашата майка.“ Та изтича се към баща си Голията и каза „Майка ми кара 40 телета“. Та той беше разделил синовете си да я посрещнат по пътя и така тя с е прибрала жива и здрава от гората, беше ги докарала, силна жена беше тя. И като ги вкара в дома си отиде мъжа и в Пазарджик, та докара един мъж и купи всичките телета, само две остави чичо ми за него, защото той без месо не можеше и ядеше чисто месо и пържоли също обичаше.

А както се сетих да ви разкажа за жените, който излизаха нечестни и тези, който са били честни. Тези жени, който бяха честни, ги слагаха на бял кон, който го украсяваха с един китеник бял и му слагаха здравец или червени цветя на ушите и въртяха с тях града и селото, за да се разбере, че тя е честна жена, а пък тези жени, който не са били честни, ги слагаха на едно магаре или муле, та въртяха с нея и тогава я връщаха на родителите им, а някои, които бяха купени с пари или злато, свекърите си ги искаха обратно, защото момичето вече не е в тяхното семейство. А сватбите после ги правеха, вдигаха много богати и големи сватби, който да се прочуят във всички махали на градовете и селата, а някой се женеха и по любов, те пък бягаха, криеха се и после като утихваха нещата, тогава се прибираха.